

Обставини справи

Справа стосувалася відхилення адміністративними судами аргументів батьків при розгляді їхніх вимог про компенсацію окремих витрат, пов'язаних з інвалідністю їхньої дитини. На час пренатальної діагностики інвалідність не було виявлено. До цієї справи застосовними були положення, що випливали із Закону від 4 березня 2002 року, кодифікованого згідно зі статтею L. 114-5 Соціального і сімейного кодексу (далі – Кодекс), які забороняли включати ці кошти при визначенні компенсації за завдану шкоду і які набули чинності після народження дитини й до подачі її батьками позову про відшкодування шкоди.

Ця справа є продовженням справ *Maurice* і *Draon* (*Draon v. France* [GC], no. 1513/03, та *Maurice v. France* [GC], no. 11810/03).

Заявники в цій справі є батьками дитини А. Під час вагітності, в травні 2001 року, заявниця зверталася до лікарні з проханням провести ретельний пренатальний огляд. Жодних аномалій виявлено не було.

30 грудня 2001 року народився син А. з низкою вад органів і розвитку.

16 вересня 2002 року батьки, які вважали, що під час пренатальної діагностики було виявлено помилку, просили призначити експерта; після експертизи призначений судом експерт підготував висновок про те, що розшифровка ультразвукових знімків вагітності заявниці була помилковою. На підставі цього висновку заявники звернулися з позовом до адміністративного суду проти лікарні у зв'язку з халатністю та вимагали відшкодування завданої шкоди.

Два позови про компенсацію стосовно завданої батькам шкоди та витрат, пов'язаних з інвалідністю, порушували, зокрема, питання про застосування в часі положень статті 1 (1) Закону від 4 березня 2002 року, кодифікованого в статті L. 114-5 Кодексу.

Рішенням від 30 грудня 2008 року адміністративний суд указав, що зазначені вище положення, що обмежували підстави для позовів, на які можуть посилатися батьки, не були застосовними до цієї справи. Відзначивши халатність у спостереженні за вагітністю, суд зазначив, що лікарня була відповідальною за це, і зобов'язав її відшкодувати шкоду, завдану як батькам, так і дитині. Суд визначив, що втрата батьками можливості запобігти народженню дитини була стовідсотковою.

9 березня 2009 року лікарня подала скаргу на це рішення; відзив на скаргу подали й заявники 13 липня 2009 року.

11 червня 2010 року Конституційна рада прийняла рішення 2010-2 QPC про скасування статті 2 (2) (ii) Закону від 11 лютого 2005 року.

Рішенням від 16 листопада 2010 року, розглянувши апеляційні скарги, адміністративний суд відмовив у застосуванні положень статті L. 114-5 Кодексу з огляду на рішення Конституційної ради 2010-2 QPC (щодо прохання надати попереднє рішення про

конституційність) та визнав їх нечинними з 12 червня 2010 року. Адміністративний суд підтвердив, що халатність з боку лікарні безпосередньо спричинила завдання шкоди першим двома заявникам.

Далі заявники й лікарня подали свої касаційні скарги.

Після рішення від 13 травня 2011 року (судова асамблея, Лазар) *Conseil d'État*¹ у рішенні від 31 березня 2014 року зазначила, що стаття L. 114-5 Кодексу була застосовною до справи заявників, оскільки вони порушили провадження у справі про відшкодування шкоди лише після 7 березня 2002 року, дати набрання чинності Законом, з якого й походили положення цієї статті. Вона скасувала рішення апеляційного адміністративного суду з підстави помилкового застосування норм права. *Conseil d'État* вказала, що оскільки заявники не порушували провадження у справі до 7 березня 2002 року, дати набрання чинності новими законодавчими положеннями, станом на цю дату вони не мали права на відшкодування, яке б могло становити майно в розумінні статті 1 Першого протоколу до Конвенції.

Щодо відповідальності лікарні *Conseil d'État* виключила будь-яку компенсацію шкоди, завданої самій дитині. З одного боку, вона зазначила про наявність беззаперечного причинного зв'язку між завданою батькам шкодою та халатністю лікарні при проведенні ультразвукового обстеження. Оскільки це перешкодило батькам дізнатися про серйозні та невиліковні хвороби своєї ще не народженої дитини, вони були позбавлені можливості перервати вагітність, як це передбачено національним законодавством.

Відзначивши, що «положення статті L. 114-5 Кодексу забороняє включення окремих витрат у зв'язку з інвалідністю дитини, невиявленою під час вагітності, до суми сплачуваного відшкодування», *Conseil d'État* дійшла висновку, що «аргументи заявників про те, що витрати, пов'язані з інвалідністю їхнього сина, мають бути покладені на рахунок лікарні, не можуть братися до уваги». Що стосується інших видів шкоди, то сума, яка підлягала сплаті, була збільшена до 80 000 євро (по 40 000 євро кожному) відшкодування моральної шкоди, завданої самим батькам у зв'язку з дестабілізацією їхнього життя.

Посилаючись на пункт 1 статті 6 Конвенції, статті 8, 14 Конвенції та статтю 1 Першого протоколу до Конвенції, заявники скаржилися на ретроактивне застосування норм права.

Оцінка Суду

Перші два заявники оскаржували застосування *Conseil d'État* у своєму рішенні від 31 березня 2014 року 1 та 3 пунктів статті L. 114-5 Кодексу. Вони стверджували, що застосування цих положень, яке мало наслідком відмову в задоволенні їхніх вимог про відшкодування витрат, пов'язаних з інвалідністю їхнього сина, становило порушення їхнього права на мирне володіння своїм майном, захищеного статтею 1 Першого протоколу до Конвенції.

¹ 3 фр. – дорадчий орган Уряду Франції та Вищий суд з розгляду адміністративних справ.

ЄСПЛ відзначив, що ані лікарня, ані Уряд не заперечували факту того, що неправильно проведена ультразвукова діагностика заявниці під час вагітності є халатністю, яка завдала шкоди. Ключовим питанням у цій справі є дата події, з якої заявники були вправі вимагати відшкодування шкоди.

ЄСПЛ дійшов висновку, що з огляду на принципи французького права та усталеної судової практики про відповідальність, за якими право вимагати компенсацію виникає відразу ж після завдання шкоди, заявники могли легітимно очікувати на отримання компенсації завданої їм шкоди, що відповідала витратам догляду за дитиною з інвалідністю, щойно така шкода виникла, а саме з моменту народження дитини. Із цього випливає, що заявники мали вимогу, врегулювання якої вони могли очікувати згідно із загальноправовими положеннями про відповідальність за халатність, ураховуючи, що шкода була завдана до набрання чинності спірним законом. Тому вони мали «майно» в розумінні першого речення статті 1 Першого протоколу до Конвенції.

В цій справі ЄСПЛ підкреслив, що сторони не оскаржували те, що застосування до позову заявників положень статті L. 114-5 Кодексу, яка, в принципі, виключала компенсацію витрат на догляд за сином заявників у зв'язку з його інвалідністю, становило втручання у право власності. Тому ЄСПЛ мав з'ясувати, чи було оскаржуване втручання виправданим за статтею 1 Першого протоколу до Конвенції.

Насамперед ЄСПЛ в цій справі зазначив, що відповідно до рішення Конституційної ради 2010-2 QPC всі перехідні положення, які передбачали ретроактивне застосування статті L. 114-5 Кодексу були скасовані. Скасування цих положень створило можливість для застосування загальноправових положень, які встановлювали попереднє застосування закону. Із цього випливало, що з урахуванням скасування всіх перехідних положень та за відсутності інших положень закону, якими б це передбачалося, стаття L. 114-5 Кодексу не могла застосовуватися до обставин, що виникли до набрання чинності Законом від 4 березня 2002 року, незалежно від дати порушення провадження.

По-друге, ЄСПЛ відзначив розбіжність між тлумаченнями *Conseil d'État* та Касаційного суду. У своєму рішенні від 15 грудня 2011 року Касаційний суд заперечив застосування статті L. 114-5 Кодексу до обставин / подій, що виникли до 7 березня 2002 року – дати набрання чинності Законом від 4 березня 2002 року, незалежно від дати подачі позову про відшкодування. Пізніше Касаційний суд підтримав такий підхід.

За цих обставин ЄСПЛ не міг дійти висновку, що законність втручання в результаті застосування *Conseil d'État* у своєму рішенні 31 березня 2014 року статті L. 114-5 Кодексу могла бути встановлена на основі врегульованої та стабільної судової практики національних судів. ЄСПЛ визначив, що ретроактивне втручання у власність заявників не могло вважатися «передбаченим законом» у розумінні статті 1 Першого протоколу до Конвенції.

З урахуванням свого висновку про право перших двох заявників на мирне володіння своїм майном ЄСПЛ не вважав необхідним розглядати скаргу заявників за статтею 14 Конвенції, взятої разом зі статтею 1 Першого протоколу до Конвенції.

Висновок

Порушення статті 1 Першого протоколу до Конвенції (захист власності).

Рішення в цій справі ухвалене Палатою 3 лютого 2022 року й набуло статусу остаточного 3 травня 2022 року відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції.